

Motion

1980/81:588

av Bengt Silfverstrand m. fl.
om åtgärder mot havsföroreningar

Hittills har vi trott att havet och kusterna tål vad som helst – att de varit en ändlös soptunna. Så säger en av de intervjuade i tidningen Arbetets för kort tid sedan publicerade och mycket uppmärksammade artikelserie "Hotet mot havet".

Men på samma sätt som all annan natur har havet, trots sin oändlighet, en begränsad förmåga att tåla mänsklig påverkan. Av de påfrestningar vi människor utsätter havet för är dess bättre de flesta läkbara. I takt med att havet får ta emot allt större mängder av olika föroreningar ökar emellertid risken för skador som kanske aldrig kommer att kunna återställas. Havet är en resurs. Vi har i många år kallat det vår framtida kornbod. På samma gång gör vi allt vi kan för att denna förhoppning skall grusas. Samtidigt som vårt utnyttjande av havet på ett icke konventionellt sätt ökar, t. ex. genom den begynnande akvakulturen, motarbetar vi detta resursutnyttjande när vi förorenar vattnet.

Under många år var uppmärksamheten mot vattenföroreningar i hög grad koncentrerad till sötvattnet. Inte obetydliga insatser har gjorts för att begränsa igenväxning av sjöar och vattendrag. I dag riktas blickarna mot havet, som uppenbarligen nått gränsen för vad det kan bära av föroreningar.

Flera forskare har på senare tid varnat för allt allvarigare hot mot bottenfaunan. Laholmsbukten, som i den fysiska riksplaneringen klassificerats som riksintresse för friluftslivet, är ett av de havsområden som kommit särskilt i blickpunkten. Redan 1974 upptäcktes massförekomst av grönalger i Laholmsbukten.

1976 presenterade Nordiska jordbruksforskarens förening en undersökning som visade att drygt hundratalet jordbruk inom Stensåns s. k. nederbördsområde bidrog med stora kväveutsläpp i ån. 1977 uppmättes i strandzonen utanför Båstad och vid Stensåns mynning anmärkningsvärt höga koncentrationer av nitrat och nitrit.

Sommaren och hösten 1980 har samma problem uppenbarats i en annan skepnad. Syrebrist i bottenvattnet har medfört en omfattande utslagning av bottendjuren. I stället för grönalger har mikroskopiska planktonalger uppträtt i massor. Övergödning av havet anses allmänt vara orsaken till problemet. Utsläppen av näringsämnen stimulerar algutväxten och den bildade biomassan förbrukar syret vid nedbrytningen. I Laholmsbukten finns tre närsaltstillflöden: Öresund, åarna som mynnar ut i bukten och avloppsutsläppen. Det är troligt att alla tre källorna samverkar, men det

viktiga är att de alla är en följd av för stora utsläpp från människan.

Enligt fiskeristyrelsen har syrgassituationen i stora delar av främst södra och västra Östersjön visat en tydlig försämring sedan maj-juni 1980. Problem som liknar bottendöden i Laholmsbukten uppmärksammades i fjol både i Gullmarsfjorden och i fjordsystemet öster och norr om Orust.

Gullmarn är Sveriges enda större tröskelfjord med ett mycket artrikt – delvis unikt – djurliv. Den är en viktig uppväxtplats för flertalet av de fiskarter som fångas längs västkusten och har betydelse för västkustfisket i stort.

Massförekomst av växtplankton, tillhörande gruppen dinoflagellater, upptäcktes på sensommaren 1980 också i Öresund. I Skälderviken har förekomsten av döda bottendjur varit påtaglig såväl 1979 som 1980. Ilär har man även för första gången fångat döda eller döende hummer i tinor.

Problemen 1980 är allvarliga ur flera synpunkter. För det första har fisket drabbats genom uteblivna fångster. Preliminära rapporter talar om en sjuttiofemprocentig minskning av fångsterna. För det andra är området som uppväxtplats för fisk skadat för en lång tid genom att bottendjuren slagits ut. För det tredje är massförekomsten av de mikroskopiska algerna, dinoflagellaterna, en helt ny förekomst i svenska vatten. Överallt i världen ökar dinoflagellatblomningarna och orsakar omfattande skador.

Den effekt som konstaterades i Laholmsbukten, dvs. syretärning i mycket stor skala, orsakade t. ex. 1976 i USA skador som uppskattas till ca 200 milj. kr. Vad som är ännu värre är att åtskilliga arter av dinoflagellaterna är giftproducerande. Det finns alltså en risk att kommande massförekomster kan drabba oss ytterligare.

I sjöar av begränsad storlek kan man i regel företa restaurering, men när det gäller havet är detta knappast möjligt. De åtgärder som kan sättas in här måste således vara av förebyggande karaktär.

I de särskilt drabbade kustområdena, t. ex. delar av västkusten och kanske alldeles speciellt i Laholmsbukten, är omedelbara insatser påkallade för att förhindra ännu större skadeverkningar.

Ett åtgärdsprogram för långsiktig hushållning med havets resurser bör snarast möjligt utarbetas på regeringens initiativ. Målsättningen för arbetet måste vara att vidta åtgärder som motverkar en ökad föroreningsbelastning och att successivt minska befintliga utsläpp, i första hand i de mest belastade delarna.

De åtgärder som utan dröjsmål måste genomföras är följande:

1. Sammanställning och utvärdering av de forskningsrapporter och undersökningar som redan föreligger från berörda områden.
2. Utvärdering av jord- och skogsbrukets gödsling och dess konsekvenser för havsmiljön. Avsevärda mängder av gödslingen urlakas i markerna och förs ut i havet, där den stimulerar algutväxten, vilket varit särskilt påtagligt ett så regnrikt år som 1980.
3. Upprättande av kontrollsystem med täta provtagningar längs västkus-

ten under den tid då det är aktuellt med dinoflagellatblomningar. Vid katastrofen 1980 togs de första proverna i november, trots att fiskarna slog larm redan i augusti.

4. Ökade forskningsresurser. Forskningen beträffande det ekologiska samspelet ligger på den marina sidan långt efter landsidan. Västerhavet är i många avseenden betydligt mindre utforskat än Östersjön. Sverige intar över huvud taget en ytterst blygsam position på havsforskningens område. Forskarna lever många gånger i en otrygg tillvaro. I allmänhet arbetar t. ex. marinbiologerna på tidsbegränsade projekt, som upphör i och med att anslaget förbrukats. Särskilda resurser bör tilldelas specialinriktad dinoflagellatforskning med syfte att klarlägga vilka faktorer som utlöser massutveckling, giftproduktion hos svenska arter m. m.

De kostnader som uppkommer för enskilda och samhälle som en följd av en alltmer förorenad havsmiljö, bl. a. minskade fiskefångster, bör ställas i relation till forskningsinsatserna.

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående behovet av åtgärder för att skydda havsmiljön.

Stockholm den 20 januari 1981

BENGT SILFVERSTRAND (s)

MAJA BÄCKSTRÖM (s)

LARS SVENSSON (s)

OWE ANDRÉASSON (s)

P. O. HÅKANSSON (s)

EVERT HEDBERG (s)

KARL-ERIK SVARTBERG (s)